

Gerard Kramer

Het begrip vrijmoedigheid

WoordStudie

-

De WoordStudie gaat deze keer over het woord vrijmoedigheid. Het is de vertaling van het Griekse woord parrèsia, ontstaan uit pan-rèsia, wat letterlijk betekent: 'alles-zeggen'. De Britten noemen dit zo mooi freedom of speech, oftewel de vrijheid om alles te mogen zeggen.

In het klassieke Grieks

We treffen dit woord het eerst aan bij de tragediedichter Euripides (±480-406 v. Chr.) en de komediedichter Aristophanes (446-386 v. Chr.). Het heeft vooral gefunctioneerd in de Atheense democratie, waar de mannelijke burgers van achttien jaar en ouder de vrijheid hadden in de volksvergadering (de *ekklèsia*) het woord te voeren. Het was een voorrecht dat verbonden was aan het volledige Atheense burgerrecht, in ruimere zin met het burgerrecht van een Griekse stadstaat. Vrouwen, vreemdelingen en slaven hadden geen (volledig) burgerrecht en dus ook geen *parrèsia*. Een Griek zag deze 'vrijheid om alles te zeggen' als een geweldig voorrecht dat zij hadden, een voorrecht dat de mensen in staten als die van de Perzen niet werd gegund. Daar sprak het volk niet, maar maakte een oosterse despoot, de grote koning, de dienst uit. Hij regeerde immers niet over burgers, maar over onderdanen. Toen vanaf 338 v. Chr. de overheersing van Philippus II van Macedonië, gesteund door zijn toen nog jonge zoon Alexander, later bijgenaamd de Grote, een einde maakte aan de Griekse democratie, verdween daarmee ook het begrip *parrèsia*.

Het woord werd, als het ging om het *recht* dat men ertoe had, vaak genoemd in combinatie met gezag of autoriteit; en als het ging om de *inhoud* die men naar voren bracht, met waarheid of transparantie. Er zat ook de notie in van *moed*, tegenover mensen die deze vrijheid van spreken aan banden wilden leggen om de waarheid te verbloemen; en daarmee samenhangend, de notie van *openhartigheid*.

Parrèsia speelde op den duur niet alleen een rol in de politiek, maar ook in de privé-sfeer. Vrienden moesten elkaar alles kunnen zeggen, dus zowel elkaar kunnen prijzen als bekritisieren. Ook in de Hellenistische filosofie werd het woord gebruikt, nu niet meer als een aanduiding voor politieke vrijheid, maar voor morele vrijheid – die in tegenstelling staat tot verslaving aan begeerten.

In de Septuaginta (LXX)

In de Septuaginta komt *parrèsia* weinig voor. Zie bijv. Leviticus 26:13, waar 'Ik heb u (...) rechtop doen gaan' letterlijk is: 'Ik heb u (het volk Israël) met *parrèsia* geleid' – namelijk na de bevrijding van het Egyptische juk.

In Spreuken 1:20 wordt van de wijsheid gezegd dat zij op de straten 'haar stem verheft', dat is letterlijk '*parrèsia* leidt'. Hier zitten we al dichterbij de betekenis 'vrijheid van spreken'. Zie ook Job 27:10v.; 22:26. *Parrèsia* is in deze laatste gedeelten 'vrij en vreugdevol tegenover God staan', inclusief ongehinderde toegang naar Hem – en dat ervaart de gelovige vooral in het gebed.

In het Nieuwe Testament

In het Nieuwe Testament heeft 'met *parrèsia*' soms de waarde van 'vrijuit', zeker als het te maken heeft met het handelen en speken van de Heer Jezus in Zijn karakter als de Openbaarder van verborgenheden (vgl. Gen. 41:45). Zie Johannes 18:20v. ('Ik heb vrijuit gesproken tot de wereld (...) In het verborgen heb Ik niets gesproken'); 7:26 ('En zie, Hij spreekt vrijuit en zij zeggen Hem niets'); 11:54 ('Jezus dan wandelde niet meer vrijuit onder de Joden'). Zie ook Johannes 10:24 ('zeg het ons vrijuit'); 16:25 ('niet meer in beelden (...) maar vrijuit', zo ook in vers 29; 11:14).

Omgekeerd heeft ook de gelovige *parrèsia* als hij tot God nadert. Zie 1 Johannes 3:21 ('... hebben wij vrijmoedigheid jegens God'), en 5:14 ('En dit is de vrijmoedigheid die wij jegens Hem hebben, dat als wij iets bidden naar Zijn wil, Hij

ons hoort'). Die vrijmoedigheid zal ons ook kenmerken als de Heer terugkomt, en in de dag van het oordeel (1 Joh. 2:28 en 4:17).

In het boek Handelingen heeft *parrèsia* uitsluitend betrekking op de relatie met mensen. Zie hoofdstuk 4:29 ('geef Uw slaven met alle vrijmoedigheid Uw woord te spreken'); 4:31 ('en zij spraken het woord van God met vrijmoedigheid'); 9:27 ('hoe hij in Damascus vrijmoedig had gesproken in de naam van Jezus'); 18:26 ('Deze begon vrijmoedig te spreken in de synagoge').

In de brieven van Paulus ligt het accent vooral op de apostolische *parrèsia*, d.w.z. *parrèsia* als kenmerk van het leven van de apostel. Zie bijv. Filippenzen 1:20 ('maar dat met alle vrijmoedigheid zoals altijd ook nu Christus wordt grootgemaakt in mijn lichaam, hetzij door het leven, hetzij door de dood'), en Efeziërs 3:12 ('Christus Jezus onze Heer, in Wie wij de vrijmoedigheid en de toegang met vertrouwen hebben door het geloof in Hem'). Ook bij Paulus vinden we *parrèsia* in verbinding met de prediking van het evangelie. Zie bijv. Efeziërs 6:20 ('opdat ik daarover vrijmoedig spreek, zoals ik moet spreken').

Oude Sporen 2016

